VIKIPEEDIA

Lelepa keel

See artikkel ootab keeletoimetamist.
Kui oskad, siis palun aita artiklit keeleliselt parandada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Lelepa_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

Lelepa keel on Austroneesia hõimkonda, Kesk-Ida-Austroneesia keelkonda ja Põhja- ja Kesk-Vanuatu keelte hulka kuuluv keel, mida kõneldakse Vanuatus Lelepa saarel, Efate saare lääneosas, Mangaliliul ja Napkoas[1].

Lelepa keel	
Kõneldakse	Vanuatu, Lelepa saar, Efate saare lääneosa, Mangaliliu ja Napkoa
Kokku kõnelejaid	400 (1989. aasta rahvaloendus)[1]
Keelesugulus	Austroneesia hõimkond Kesk-Ida-Austroneesia keelkond Kesk- ja Põhja-Vanuatu keeled lelepa keel
Keelekoodid	
ISO 639-3	lpa

Sisukord

Keele struktuuri andmed
- Konsonantfoneemid
- Vokaalfoneemid
- Nimisõna
- Tegusõna
- Ajavormid

Keele näited
- Arvsõnad

Viited

Keele struktuuri andmed

Lelepa keeles on neliteist konsonantfoneemi ja viis vokaalfoneemi. Labiaalne velaar (huultega moodustuv pehme suulae häälik) /^{k}p^{w}/ ja /^{ŋ}m^{w}/ on koos artikuleeritud jada, mis koosneb järgmistest elementidest: velaarne osa esimesena, millele järgneb bilabiaalne (mõlema huule abil moodustatav) või nasaalne komponent, artikulatsioon lõpeb labiaalselt. Mõnikord jääb kiirkõnes velaarne komponent ära kuid labiaalne on alati olemas.[2]

Konsonantfoneemid

	labiovelaar	bilabiaalsed	labiodentaalsed	alveolaarsed	palataalsed	velaarsed
klusiilid	$^{k}p^{w}$	p		t		ŋ
nasaalid	$^{ŋ}m^{w}$	m		n		k
tremulandid				r		
frikatiivid			f	s		
lateraalid				l		
poolvokaalid		w			j	

Vokaalfoneemid

	eesvokaal	keskvokaal	tagavokaal
kõrge	i		u
keskmine	e		o
madal		a	

[2]

Vokaalipikkus on fonoloogiline:

```
faat ‘kivi’
```

```
eelo ‘päike’
```

```
mala ‘aeg’
```

Vokaalipikkuse sagedus on piiratud ja kiirkõnes on seda raske kuulda.

Rõhk ei ole lelepa keeles fonoloogilinr.[2]

Nimisõna

Suur osa nimisõnadest lelepa keeles algab kas *n*- või *na*-ga, need nimisõnad tähistavad kehaosi (*namata* ’silm’), inimese valmistatud esemeid (*nasuɱ̃a* ’maja’, *naƥ̃rat* ’kanuu aer’), loomi, nagu kalad (*napel* ’sardiin’, *neik* ’kala’), isemõeldud mõisteid (*nalati* ’päev’, *natu* ’aasta’). See pole kindel kriteerium, kuid iseloomustab suurt osa nimisõnadest, nimisõnad algavad ka muude häälikutega. Lelepa keele *na*- tundub olevat üks osa sõnast, mitte artikkel sõna ees. Neid sõnu on vähe, mis tähendavad sama koos ja ilma artiklita *na*-. Tegusõna muutub nimisõnaks, kui tegusõnale lisada eesliide *na*- ja järelliidete *-n/-an/-en/-in/-un*.[2]

	tegusõnatüvi	tõlge	nominaalne tegusõnatüvi	tõlge
-n	lega	laulma	nalegan	laul
	kasua	tugev olema	*nakasuan*	tugevus
	mramra	valitsema	*namramran*	valitsusala
-an	*maro*	mõtlema	*namaroan*	mõtted, ideed
	raik	oda viskama	*naraikan*	oda-kalapüük
-en	*takai*	tantsima	*natakaien*	koht tantsimiseks
	mat	surema	*namaten*	matused
-in	*sor*	müüma	*nasorin*	müük
	traus	lugema	*natrausin*	lugu
	pog	öö olema	*napogin*	öö
	weswes	töötama	*nawesin*	töö
	tag	nutma	*natagin*	nutt
	faam	sööma	*nafaamin*	söök
-un	*mun*	jooma	*namunun*	jook

[2]

Tegusõna

Tegusõna koosneb kindlasti kahest elemendist, subjekti asesõnast ja tegusõnatüvest, millele võib lisanduda veel morfeeme. Morfeemid on tegusõnatüve ees või taga. [2]

Ajavormid

Lelepa keeles puuduvad ajavormid. Läbi kõneviisi ja aspekti vastastikuse mõju saab kõnes aru, mis ajal sündmus on toimunud.[2]

Keele näited

Douglas eto sum̃a to. – Duglas on kodus.

Kuto plag nsfa? – Mida sa otsid?

P̃ati to takai mou! – Lõpeta tantsimine!

Epi naure kik skei eto mlatigk Tahiti. – See on väike saar Tahiti lähedal.

Arptol, nina arpagk ntali. – Nad olid näljased ja sellepärast ronisid nad pähklipuu otsa.

P̃atu konou memes kik. – Anna mulle see väike nuga.[2]

Arvsõnad

1. *Skei*

2. *Rua*

3. *Tolu*

4. *Vati*

6. *Latsa* [2]

Viited

1. [1] (http://www.ethnologue.com/language/lpa)name:"Ethnologue"
2. [2] (https://digitalcollections.anu.edu.au/handle/10440/1026) ,,POSSESSION IN LELEPA, A LANGUAGE OF CENTRAL VANUATU'' Sébastien Lacrampe , 2009.(lk 13-23)pilt (lk ix)

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Lelepa_keel&oldid=5189484"

Selle lehekülje viimane muutmine: 21:35, 7. jaanuar 2019.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.